

# लायब्ररीतील भूत



हिवाळ्यातील संध्याकाळची साधारण आठची वेळ. जोधपूरचा जुना राजवाडा. त्यातल्या तळमजल्यावरच्या दिवाणखान्यात असलेली एक मोठी लायब्ररी. आजुबाजूला पुस्तकांनी गच्च भरलेली कपाटे. मधल्याभागांत प्रशस्त खुर्च्या. लायब्ररीच्या एका कोपन्यांत आपल्या कामांत व्यस्त असलेला लायब्ररीयन व उरलेल्या भव्य दिवाणखान्यांत एका खुर्चीवर बसून जवळच्या दिव्याच्या सौम्य प्रकाशांत शांतपणे वाचत वसलेला एकुलता एकच वाचक. अशा परिस्थितीला एक वेगळीच शांतता येते आणी ह्या प्रसंगाच स्वरूप थोडसं भीषण आणि भयानकच होतं.

वरील प्रसंगातला एकुलता एक वाचक म्हणजे मी.सारं काहीं नेहमीप्रमाणे होतं. मी कुठलंतरी मासिक वाचण्यांत गुंग होतो आणि एवढ्यांत माझ्या शेजारी कोणीतरी पुस्तके चाळण्याच्या निमित्ताने हिंडत असल्याची चाहूल मला लागली. ती व्यक्ती माझ्या अगदी जवळ येत असल्याचं मला भासलं आणि मी एकदम नजर वर करून पाहिलं आणी म्हणालो 'अरे, विनायक, तू इथे कसा काय?'

मी वरील शब्द उच्चारले आणि तो पुतळ्यासारखा स्तब्ध झाला. चेहऱ्यावर घाम गळू लागला. हिवाळ्यांत जोधपूरला बन्यापैकी थंडी होती तरी ह्याचा चेहरा घामाने थबथबलेला आणी पांढरा फट्ट पडलेला. मला उत्तर द्यायला ह्याच्या तोंडातून शब्द फुटेना आणी नुसताच तत् पप् करायला लागला. मी उटून उभा राहिलो आणि त्याचा हात हातांत घेतला. मग थोडासा धीर धरून मला तो विचारतो, 'अरे, तू गरुडच ना?'

मी त्याला हसत हसत मिठी मारली आणि म्हटलं, 'इतक्या लवकर विसरलास की काय?' तरी सुद्धा साशंक मनानं त्यानी मला स्पर्श केला, माझे हात नीट दाबून पाहिले, खांदे धरून मला मनसोक्त हलवलं आणि मग जिवांत जीव आल्यासारखं करून म्हणाला, 'हो, तूच गोपाळ गरुड'. मला त्याच्या ह्या वागण्याचा

काही अर्थच समजला नाही

चार वर्षापूर्वी आम्ही दोघे एकाच एअरफोर्स स्टेशन वर posted होतो. मी flying branch मध्ये आणि विनायक हेलेकर आमच्या squadron चा technical officer. त्यावेळी आमची खूपच मैत्री होती. दोघही bachelors आणि माझ्या जवळ नवी स्कूटर. त्या काळांत, म्हणजे mid sixties मध्ये bachelor कडे स्कूटर असणं म्हणजे अगदी 'धी मे शक्कर'. काळजीरहित जीवन, बन्यापैकी मिळकत आणि हिंडाय फिरायला पूर्ण मोकळीक. रोज संध्याकाळी आम्ही हिंडायफिरायला किंवा club मध्ये जायचोच. अशात्त्वाने आमची खूपच गाढ मैत्री जमली.

पुढे १९६५ मध्ये माझे लग्न झालं, त्याची पण दुसऱ्या ठिकाणी बदली झाली आणि आमचा सबंध बन्यापैकी दुरावला. त्या काळी आजच्या सारखे communication पण फारसे सुधारलेलं नव्हते त्यामुळे एकमेकांशी वारंवार contact ठेवणं जरा अवघडच होतं.

त्याचवर्षी नोक्हेबरमध्ये war सुरु झाली. आमचे कॅनबेरा विमानांचे squadron असल्याने शत्रुच्या मुलुखांत bombing करून परत हवाई फोटो काढायची मुख्य कामगिरी आमच्यावरच होती. युद्धाचा काळ खूपच गडबडीत गेला. माझ्याहातून खूपकाही महत्त्वाच्या आणी जोखमीच्या कामगिन्या पार पडल्या आणी मला त्याबदल राष्ट्रपतींकडून शौर्यप्रदर्शनाबदल 'वीरचक्र' बहाल करण्यांत आले. ह्याच धुमश्चक्रीत २ कॅनबेरा विमाने शत्रुच्या मुलुखांत पाडली गेली आणि विशेष म्हणजे अशी एक अफवा उठली की 'गोपाळ गरुडला मरणोत्तर वीरचक्र देण्यांत आले आहे.'

वरील बातमीच्या आधारे बरेंचकाही बातमीदार नगरला आमच्याघरी माझ्याबदल श्रधांजली तयार करायच्या निमित्ताने पोहोचले, त्यांना खरी परिस्थिती अखेर घरच्यांनी समजावूनपण सांगितली परंतु ह्याबदल खरेखोटे न पडताळून पाहणाऱ्यांत आमचे विनायकराव होतेच आणि त्याचा पूर्ण विश्वास होता की आपला मित्र गरुड ह्या युद्धांत वीरगती पावला आहे.

ही परिस्थिती त्यानं मला प्रांजळपणे समजावून सांगितली आणि कबूल केलं की अंधुक प्रकाशांत त्याला मला पहातांच, ' हे गरुडचं भूत तर नाही ' असच वाटलं. मग तो विनोदाने मला म्हणाला, 'चल माझ्या ह्या गैरसमजामुळे तुझे आयुष्य वाढलयं तर आपण ते बारमध्ये जाऊन celebrate करूयांत!!!

Air Cmde GK Garud, Retd

Vr.C.